

УДК 373.2.015.31:74(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-722-736](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-722-736)

Скрипник Неля Іванівна доцент кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0002-7796-0638>

Гарбар Світлана Володимирівна викладач кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена актуальній та соціально значущій проблемі художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва, адже дошкільний вік - сенситивний період та початковий етап соціалізації дитини, що потребує особливої уваги. У статті розкрито теоретико-методологічні засади дослідження проблеми художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку; уточнено сутність і зміст базових понять дослідження, а саме: «педагогічні умови», «художньо-творчий розвиток» як феномен дошкільного дитинства; здійснено дефінітивний аналіз художньо-творчого розвитку особистості; означено принципи для реалізації художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку; розкрито педагогічну технологію та психолого-педагогічні умови активізації художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку у процесі образотворчої діяльності. Методи дослідження: теоретичні (аналіз літератури з проблем дослідження), емпіричні (педагогічні спостереження). В контексті дослідження образотворча діяльність розглядається, моделюється і функціонує як середовище активізації художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку та є одним з основних засобів для розвитку їх творчих здібностей. Успішність формування психічних процесів й утворень, що становлять базис готовності до творчої діяльності, залежить від спрямованості дібраних вихователем методів та прийомів керівництва художньо-творчою діяльністю дітей. Констатовано, що важливим елементом

художньо-творчого розвитку дітей є створення особливих умов, організація креативного середовища та використання його як сфери пошуку власних творчих можливостей, розкриття та активізації творчого потенціалу. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в експериментальній перевірці означених педагогічних умов художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Ключові слова: розвиток, педагогічні умови, художньо-творчі здібності, дошкільний вік.

Skrypnuk Nelya Ivanivna Associate professor of the department of preschool education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadovaya St., 2, Uman, 20301, tel.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0002-7796-0638>

Garbar Svitlana Volodymyrivna Teacher of the Department of Preschool Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadovaya St., 2, Uman, 20301, tel.: (044) 264-52-54, <https://orcid.org/0000-0003-3013-2015>

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ARTISTIC AND CREATIVE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN THROUGH THE MEANS OF ART ACTIVITIES

Abstract. The article is devoted to the topical and socially significant problem of the artistic and creative development of preschool children by means of visual arts, because preschool age is a sensitive period and the initial stage of a child's socialization, which requires special attention. The article discloses the theoretical and methodological foundations of the study of the problem of artistic and creative development of preschool children; the essence and content of the basic concepts of the research are clarified, namely: "pedagogical conditions", "artistic and creative development" as a phenomenon of preschool childhood; a definitive analysis of the artistic and creative development of the individual was carried out; the principles for the implementation of artistic and creative development of preschool children are defined; Pedagogical technology and psychological-pedagogical conditions for activating the artistic and creative development of preschool children in the process of artistic activity are revealed. Research methods: theoretical (analysis of literature on research problems), empirical (pedagogical observations). In the context of the study, visual activity is considered,

modeled and functions as an environment for activating the artistic and creative activity of preschool children and is one of the main means for the development of their creative abilities. The success of the formation of mental processes and formations, which form the basis of readiness for creative activity, depends on the orientation of the methods and techniques chosen by the teacher for guiding children's artistic and creative activities. It has been established that an important element of artistic and creative development of children is the creation of special conditions, the organization of a creative environment and its use as an area for finding one's own creative opportunities, revealing and activating creative potential. We see the prospects for further research in the experimental verification of the specified pedagogical conditions for the artistic and creative development of preschool children by means of visual arts.

Keywords: development, pedagogical conditions, artistic and creative abilities, preschool age.

Постановка проблеми. Сучасні процеси реформування освіти спрямовані на пробудження художньо-творчої активності та розвиток творчої особистості, починаючи з дошкільного віку. Відомо, що відсутність умінь з естетичного сприйняття творчості, недостатній розвиток емоційно-ціннісного ставлення до творів різних видів мистецтва гальмує прояви творчого потенціалу дітей та, відповідно, розвиток їх творчих здібностей. Оскільки Україна обрала вектор руху до відкритого європейського соціокультурного простору, актуалізувалися проблеми удосконалення системи освіти, безперервність і наступність якої має сприяти загальному розвитку творчої особистості. Розвиток творчої особистості є одним з важливих завдань освітнього процесу. Зміна пріоритетів у сучасній системі освіти підтверджує необхідність виховання дітей у дусі творчого, естетичного, гармонійного ставлення до навколишньої дійсності. Таке ставлення дитини до реального світу формується засобами художньо-творчої діяльності, а також нерозривно пов'язане із самовизначенням дитини у культурному світі. Головною метою дошкільної освіти є створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до світу Природи, Культури, Людей, Самої Себе [1, С. 14].

У програмі художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» стратегічним завданням визначено формування освіченої особистості, яке вирішується передусім у дошкільному віці. Зокрема, в даному документі

зазначається, що дошкільне виховання спрямовується на забезпечення пізнавальної активності в ігровій та інших видах дитячої діяльності. При цьому в програмі вказані пріоритетні напрями, які можуть забезпечити розвиток у дитини духовності, як домінуючого начала в структурі особистості: своєчасне виявлення ранньої обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей, удосконалення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з урахуванням особистісних якостей та природних задатків дитини [2]. Розвиток особистісної культури дитини відбувається через відкриття їй світу в його цілісності та різноманітності. При цьому дитина має займати активну, самостійну, творчу життєву позицію.

Так, актуальним є розв'язання проблеми художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку у процесі образотворчої діяльності, що дає можливість розглядати творчість як багаторівневий духовно-діяльнісний феномен, як основний фактор, що впливає на формування особистості, спроможної до творчої діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Проблема художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку була і залишається предметом досліджень філософів, педагогів, психологів та представників інших галузей науки. Зокрема, дослідження творчого розвитку особистості отримало інтерпретацію з позицій філософської науки в роботах П. Крамара, В. Ніколко, О. Клепікова, Т. Кучерявого, Б. Новикова, І. Пригожина, О. Чаплигіна та ін. Роль мистецтва як потужного засобу розвитку творчих здібностей, образного мислення, естетичної свідомості людини розкрито у працях Р. Арнхейма, Л. Когана, Б. Ліхачова, Г. Шевченко. Формуванню у дітей дошкільного віку естетичних ідеалів, потреб, оцінок, ціннісних орієнтацій засобами мистецтва присвятили праці Н. Ветлугіна, О. Дронова, Т. Комарова, Г. Сухорукова та ін.

Мета статті – окреслити педагогічні умови розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва.

Виклад матеріалу. Розвиток дитини – активний процес творення, що складається з творчого середовища, ціннісного ставлення до світу через активну діяльність, яка відображає внутрішній світ, особливості сприйняття, уявлень, інтересів і здібностей особистості. Формування творчої особистості – одне з найважливіших завдань педагогічної теорії і практики. Найбільш ефективним засобом для розвитку творчого мислення і уяви дітей є художньо – творча діяльність. Здатність до творчості у тому чи іншому виді діяльності і є творчою здібністю.

Специфічне поєднання здібностей найвищого рівня, а також інтересів, потреб, що сприяють виконанню певної діяльності на якісно високому рівні, відмінному від умовного «середнього» рівня, називають обдарованістю. Вчені (Д. Богоявленська, Д. Гілфорд, П. Торренс та ін.) виокремлюють інтелектуальну та творчу обдарованість. К. Приходченко визначає поняття «творча обдарованість» як «індивідуальний творчий мотиваційний і соціальний потенціал, що дає змогу отримати високі результати в одній (або більше) із таких сфер: інтелект, творчість, соціальна компетентність, художні, психологічні та біологічні можливості». Однак, найвищим ступенем розвитку здібностей є таланти як система «якостей, особливостей, яка дозволяє особистості досягти видатних успіхів в оригінальному здійсненні художньо-творчої діяльності» [3, с. 48].

Актуальність проблеми художньо-творчого розвитку дітей підтверджується тим, що у сучасних педагогічних та психологічних дослідженнях доводиться необхідність занять образотворчою діяльністю для розумового та естетичного розвитку дітей дошкільного віку. Встановлено, що дошкільнята здатні в процесі предметної чуттєвої діяльності, виділяти суттєві властивості предметів і явищ, встановити зв'язки між окремими явищами і відобразити їх в образній формі. Цей процес особливо помітний у різних видах практичної діяльності: формуються узагальнені способи аналізу, синтезу, порівняння і зіставлення, розвивається вміння самостійно знаходити способи розв'язання творчих завдань, вміння планувати свою діяльність, розкривається творчий потенціал.

На думку багатьох дослідників (Д. Богоявленська, Т. Дуткевич, В. Моляко, Н. Короткова, К. Приходченко та ін.), дитячу творчість варто розуміти у взаємозв'язку з такими важливими рисами особистості, як самостійність, оригінальність, ініціативність, зацікавленість та ін. Схильність дитини до творчості складається з таких якостей, як розмаїття інтересів, незалежність і гнучкість розуму, допитливість, наполегливість.

В. Афоніна акцентує, що різні види творчої діяльності допомагають дитині створити особистісну, просторову реальність, в якій вона відкриває як світ для себе, так і себе в ньому. У цій діяльності у дитини формується бажання і інтерес гармонійно перетворювати навколишній простір за діючими законами краси [4, с. 32].

Психологами встановлено, що творча уява, фантазія починають формуватися у дитини в 3-5 років й досягають найбільшої сили у віці 6-7 років, після чого поступово згасають. Тому виникає необхідність

якомога раніше розпочати навчання творчості, формувати естетичне сприйняття, образне мислення; розвивати уяву, без якої неможлива жодна художньо-творча діяльність.

Розвиток дітей дошкільного віку є індивідуальним процесом, і кожна дитина має свої особливості та темпи розвитку. Важливо забезпечити їм сприятливе середовище, стимулюючі заняття та підтримку батьків і педагогів для оптимального розвитку всіх аспектів їхньої особистості.

Види дитячого образотворення відповідні видам образотворчого мистецтва і його основним технікам: малювання (техніки живопису та графіки), скульптура (техніка ліплення і конструювання), декоративно-прикладна та дизайн-діяльність (техніка розпису, ліплення, аплікації, конструювання з природного, викидного матеріалу тощо); архітектурна діяльність (моделювання, макетування з паперу та ігрового будівельного матеріалу) та інші.

У сучасному закладі дошкільної освіти до продуктивних видів образотворчої діяльності відносять: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, де крім розвитку творчості, розвиваються особисті якості дитини, які виокремлює учена Л. Балабіна: пізнавальні процеси (мислення, уява, пам'ять, сприйняття); емоційна сфера; художньо-творчі уявлення про навколишній світ [5, с. 39].

Засоби, які створені в закладах дошкільної освіти під час організації художньо-творчої діяльності найбільш доступно розкриті Л. Шелестовою: естетичне спілкування – важлива умова і засіб естетичного виховання, спрямоване на те, щоб зацікавити дітей, розвивати в них активність, збудити віру у творчі здібності, складання розповідей про родину, друзів, оточуючий світ; природа – вона укладає у собі розмаїття естетичних властивостей і завдяки цьому має величезні можливості для того, щоб діти зрозуміли багатство світу, в якому живуть, який дружньо розташований до людини, і самі відкривалися йому всією душею; мистецтво (музика, література, твори художньо-декоративного творчості) сприяє формуванню органів почуттів, встановлених на сприйняття окремих видів мистецтва, розвиває естетичний смак, дозволяє поправляти свій ідеал, співвідносити цінності різних епох і народів; самостійна художня діяльність дітей (музична, образотворча, художньо-ігрова) є засобом і процесом формування здібності відчувати, розуміти і любити мистецтво, розвиваючи потреби в художньо-творчій діяльності, світосприйняття дитини засобами мистецтва; різноманітні види ігор, дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, ігри- драматизації тощо; різні види праці

дітей у дитячому садку, про значення які пов'язані із формуванням про красу буття і радість її створення; фізичні вправи та елементи спортивних ігор, адже у процесі розвитку різних видів художньої діяльності дітей відбувається розвиток дрібної моторики, ручної вправності, зорово-рухової координації, що розкриває художньо-естетичне виховання дошкільнят [6, с. 51].

Технологія активізації художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку передбачає: поєднання індивідуальних, групових, фронтальних форм організації дітей (з наданням переваги індивідуальним та груповим формам спілкування у повсякденній життєдіяльності та під час навчання); різноманітність типів спілкування (діагностичне, корекційно-розвивальне, творчо-реабілітаційне); різноманітність змісту (теоретичне, філософсько-мистецтвознавче: споглядання, розповідь, бесіда, художньо-дидактична гра, обговорення; практичне: вправи; творче: творчі проекти, завдання); різноманітність методів (інформаційно-рецептивні, репродуктивні, евристичні, арт-терапевтичні, методи музейної педагогіки) та форм (подорожі, екскурсії, відкриття, досліди, гра, діалог тощо).

Орієнтуючись на окреслені теоретичні підходи художньо-творчого розвитку дошкільників засобами образотворчої діяльності за основу даного процесу доцільно взяти низку вихідних принципів: принцип послідовності, наступності та культуро-відповідності; принцип сенситивності та індивідуального підходу; принцип високої вмотивованості до творчої діяльності; принцип самовираження та рефлексії; принцип діалогу та співробітництва в спільній діяльності дітей та дорослих.

Безумовно важливим елементом творчого розвитку дитини є створення особливих умов, організація креативного середовища та використання його як сфери пошуку власних творчих можливостей, розкриття та активізації творчого потенціалу [7].

Поняття «умова» в науковій теорії розглядається як вимога, необхідна обставина, яка уможливорює здійснення, створення чого-небудь або сприяє чомусь, як обставина, за якої відбувається або здійснюється що-небудь. У контексті нашого дослідження педагогічні умови трактуємо як усвідомлено, цілеспрямовано створені обставини, за наявності яких стає можливим досягнення певного якісного результату педагогічної діяльності.

Цінним для нашого дослідження є бачення О. Семенова, який наголошував на таких необхідних умовах для художньо-творчого розвитку: естетизація освітнього простору; проблематизація змісту

продуктивної діяльності; взаємозв'язок діяльності, яка організована педагогом із самостійним експериментуванням і самостійною творчістю дитини; інтеграція різних видів діяльності [8, с. 227].

Важливим етапом є створення мотивації художньо-творчої діяльності дітей. Вона має ґрунтуватися на базових потребах дошкільників. Ігровий мотив допомагає дітям виконувати завдання, вирішувати проблемні ситуації обмірковано. Але в той самий час це є для них цікавим, захоплюючим.

Художньо-творчі завдання, які пропонуються дітям у процесі занять образотворчою діяльністю та поза ними, можна поділити на кілька груп: 1. Завдання на розвиток дивергентного мислення. Це завдання, в яких на одне запитання передбачається кілька правильних відповідей. 2. Завдання на розвиток уяви. Вони орієнтовані на широке коло проблем, пов'язаних з ефективним здійсненням творчої діяльності. 3. Завдання на розвиток сприйняття просторової уяви. Ці завдання орієнтовані на формування й розвиток сприймання предметів, рухів, простору. 4. Завдання з використання нетрадиційних прийомів образотворчої діяльності.

Таким чином, в основі методики підвищення ефективності організації занять з дітьми дошкільного віку із метою художньо-творчого розвитку знаходяться художньо-творчі завдання, що пропонуються дітям у процесі занять образотворчою діяльністю і поза нею. Діяльність занять має добиратися за такими напрямками: завдання на розвиток уяви; завдання на розвиток сприйняття; завдання з використанням різноманітних художніх технік. Образотворче мистецтво й малювання дітей загалом, та використання нетрадиційних технік зокрема, загострює сприйняття, естетичні відчуття дитини, розвиває уяву, сприяє вдосконаленню художньої діяльності, дозволяє дитині виявити свої думки, почуття, ставлення й індивідуальність у художньо-творчій діяльності. Проведення занять сприяє зняттю дитячих страхів; розвиває впевненість у своїх силах; розвиває просторове мислення; вчить дітей вільно висловлювати свій задум; спонукає дітей до творчих пошуків і рішень; вчить дітей працювати з різноманітним матеріалом; розвиває почуття композиції, ритму, колориту, кольоросприйняття; почуття фактурності і об'ємності; розвиває дрібну моторику рук; розвиває творчі здібності, уяву і політ фантазії. Під час роботи діти отримують естетичне задоволення.

Одночасно доцільно проводити роботу з ознайомлення дітей із творами мистецтва; звертати їх увагу на те, які кольори допомогли художнику створити той або інший настрій, що сталося б, якби він

змінив фарби на протилежні. Роботу рекомендовано проводити не лише на заняттях, а також і у вільний від занять час, використовувати спеціальні спостереження під час прогулянок та екскурсій. Вони допомагають цілеспрямовано формувати знання та уявлення дітей про оточуюче, послідовно розвивати сприйняття, збагачувати сенсорний досвід.

З метою мотивування дитини на художньо-творчу діяльність можна використовувати ігрову мотивацію. Всі завдання повинні бути цікавими, оригінальними, не довготривалими та носити ігровий характер. Завдання повинні змінюватися цікавими доповненнями та уточненнями. Позиція педагога має полягати у визнанні за дитиною права на зображення світу таким, яким вона його відчуває та сприймає; дитина є господарем процесу зображення і власником продукту; продукт зображувальної діяльності дитини полі-функціональний у соціумі (він є носієм інформації про її художньо-творчий потенціал, саморозвиток, образ «Я», та «Я-концепцію»); у зацікавленому ставленні до дитини, її внутрішнього світу, індивідуально-типологічних особливостей, думок, смакових переваг, продукту образотворення; стимулюючій оцінці продукту; теплому, приязному ставленні в процесі образотворчої діяльності.

Щоб викликати інтерес до художньої творчості, прищепити любов до образотворчого мистецтва, розвивати дитячу творчість, на заняттях використовую нетрадиційні методи і прийоми, різні демонстраційні та наочні матеріали. Це приводить дітей у захват, у них з'являється бажання виконати роботу, побачити і усвідомити отриманий результат. Виконання роботи незвичайними матеріалами, оригінальними прийомами й техніками дозволяє дітям відчути незабутні позитивні емоції. А емоції, як відомо, – це результат практичної діяльності.

Виховання дітей засобами образотворчого мистецтва, формування у них художньо-творчого ставлення до навколишнього, потреба проявити себе у творчій діяльності можуть бути ефективні за умови, якщо буде забезпечено емоційне благополуччя дитини, якщо будуть розроблені зміст і методи, що забезпечують охорону його здоров'я (усунення перевантажень, перевтоми, гіподинамії). Невід'ємною умовою у процесі виховання творчої особистості варто вважати роль вихователя, його гуманне ставлення до дітей. Реалізація цієї умови полягає у створенні творчої атмосфери в групі закладу дошкільної освіти, що знаходить своє вираження в доброзичливому й уважному ставленні однолітків та дорослих до творчих проявів дитини. При цьому

навчання як «цілеспрямований, науково обґрунтований і методично забезпечений процес, метою якого є формування готовності дитини до відповідної діяльності», розглядається як універсальна умова. З-поміж прийомів навчання, спрямованих на створення емоційного комфорту, важливе місце займає порада вихователя, що поєднує в собі як стимулюючий вплив на дитину, так і певні пропозиції щодо можливостей знаходження раціональних способів виконання того чи іншого творчого завдання. Особливість використання поради полягає в тому, що вона висловлюється в доброзичливій і ненав'язливій формі. Усе це вказує на те, що першою умовою є емоційно-позитивна атмосфера, що налаштовує дітей на позитивне ставлення до творчого процесу та стимулює до різноманітної творчої діяльності.

Діти дошкільного віку намагаються відтворити привабливі, на їхню думку, образи. Уява дошкільника частіше за все має репродуктивний характер, коли образ створюється на підставі словесного опису тієї чи іншої події, епізоду, персонажа або сприйняття відповідної графічної моделі тощо. Водночас на цьому етапі в дитини закладаються основи творчої уяви, яка дає змогу створювати нові, оригінальні образи [9]. Тож художньо-творчий розвиток дошкільників передбачає формування в них емоційно-оцінного ставлення до дійсності. Так, другою педагогічною умовою є формування в дошкільників емоційно-оцінного ставлення до дійсності з метою творчого відтворення своїх вражень у різних видах образотворчої діяльності.

Щоб творчість дітей була більш продуктивною і цікавою, приносила їм багато задоволення, потрібно створювати радісну, спокійну атмосферу самодіяльності, яка сприятиме проявам дитячої свободи і розкнутості в образотворчій діяльності. Запорукою успішного розвитку художньо-творчих здібностей дітей, їхньої фантазії, уяви є індивідуальний підхід до кожної дитини та систематична комплексна робота з використанням нових методик і спілкування з дитиною, розкриття і розвиток потенційних художніх здібностей, закладених в дитині. Створення умов для самостійної діяльності та розвитку уявлень про різноманіття навколишнього світу – неодмінна умова розвитку творчих здібностей дітей.

Відомо, що розвивати художньо-творчі здібності можна, лише орієнтуючись на індивідуально-психологічні особливості дошкільників та психологічну готовність вихователя до реалізації методів роботи з дітьми дошкільного віку. Вибір методів творчої роботи залежить від вікових особливостей дітей дошкільного віку, їхнього розвитку,

інтересів, характеру. Максимальний позитивний ефект виховання досягається лише тоді, коли «вектори» педагогічного, батьківського, суспільного (усі види середовища, масові засоби комунікації) виховання збігаються за спрямуванням та є творчими за суттю, формами і характером поставлених цілей. Варто відмітити врахування зацікавленості, бажання, інтересу дитини до вибору творчої діяльності, надання свободи вибору для самовираження (образність, асоціативність, імпровізація), можливість чергування видів творчої діяльності, їх тривалість, що є підґрунтям для художньо-творчої діяльності. Отже, незаперечною буде така третя педагогічна умова, як врахування інтересів та індивідуальних особливостей дошкільників.

Як переконливо доводять досвідчені педагоги-практики, важливу роль у розвитку творчих здібностей відіграє створення необхідних умов для самостійних дій дошкільників, коли при цьому стимулюється їхній досвід. Однак діти дошкільного віку почасти не уміють самостійно використовувати свої знання на практиці, а також не завжди можуть перебороти труднощі у процесі виконання творчого завдання. Тому дуже важливо, щоб вихователь сприяв встановленню зв'язку між їхніми наявними знаннями, вміннями і навичками та тим завданням, що потрібно виконати. Тому наступною педагогічною умовою буде створення можливостей творчого прояву в самостійному виборі дошкільниками рішень у процесі художньо-творчої діяльності.

Успішність формування психічних процесів й утворень, що становлять базис готовності до художньо-творчої діяльності, залежить від спрямованості дібраних вихователем методів та прийомів керівництва творчою діяльністю дітей. Стимулюючи творчу діяльність дітей, спонукаючи їх до творчого пошуку системою методів, демонструванням раціональних способів утілення задуму, безпосереднім керівництвом і співпрацею із дітьми, вихователь надає цьому процесу ту спрямованість, яка в кінцевому результаті притаманна творчості [10]. Отже, важливою є й така педагогічна умова, як творча спрямованість у доборі вихователем методів та прийомів керівництва образотворчою діяльністю дошкільників. Означена педагогічна умова пов'язана з усіма іншими педагогічними умовами, але особливо тісно вона пов'язана з попередньою, яка може слугувати одним із засобів її реалізації.

Педагогічними умовами можна визначити й такі: розроблення та впровадження інноваційного методичного забезпечення для занять образотворчим мистецтвом з дітьми дошкільного віку; підготовка вихователів закладах дошкільної освіти до роботи з дітьми дошкільного

віку щодо розвитку художньо-творчих здібностей; педагогічно-мистецьке інформування батьків дітей дошкільного віку з метою залучення їх до співтворчості з вихователями та власними дітьми [11, с. 211].

Варто відмітити, що художньо-творчий розвиток дітей дошкільного віку вимагає реалізації певних аспектів: свободи вибору в будь-якій навчальній або керуючій дії надавати дитині вибір (ніхто не любить нав'язаних дій, тому необхідно різноманітність дидактичного матеріалу, образотворчих засобів, що дають можливість дитині зробити свій вибір, наприклад у виготовленні виробів); відкритості: не тільки навчати, а й виховувати спрагу до знань та саморозвитку; діяльності (діяльнісний підхід), який передбачає освоєння дошкільнятами знань, умінь, навичок, тобто педагог готує для кожної дитини свій набір для досвіду, обстеження предмета тощо; формування умінь самостійно застосовувати знання в різних областях, моделях і контекстах, доповнювати знання, знаходити нові найпростіші зв'язки; зворотного зв'язку, що передбачає рефлексію педагогічної діяльності та діяльності дітей, аналіз настрою і самопочуття дитини, моніторинг рівня розвитку дошкільнят, діагностику індивідуальних особливостей; ампліфікації розвитку: максимальне використання можливостей дошкільного періоду з метою оптимізації процесу навчання дітей.

Отже, для виникнення та активізації творчих проявів дітей слід створити сприятливі умови – занурити їх у світ творчості, оточити необхідними художніми матеріалами, урізноманітнити їхній художній, естетичний, емоційно-чуттєвий досвід.

Висновки. Таким чином, розвиток дітей дошкільного віку є індивідуальним процесом і кожна дитина має свої особливості та темпи розвитку. Художньо-творчий розвиток дітей дошкільного віку є важливою складовою їх загального розвитку. В цьому віці діти починають проявляти інтерес до мистецтва, експериментують з різними матеріалами і виявляють свою творчу індивідуальність. Основна мета художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку полягає в стимулюванні їхньої фантазії, розвитку моторики, креативного мислення та естетичного смаку. Важливо забезпечити їм сприятливе середовище, стимулюючі заняття та підтримку батьків і педагогів для оптимального розвитку всіх аспектів їхньої особистості.

Система педагогічних умов, що забезпечить ефективну активізацію художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку у процесі занять образотворчою діяльністю передбачає: емоційно-позитивну атмосферу, що налаштовує дітей на позитивне ставлення до творчого процесу та стимулює до різноманітної творчої діяльності,

формування в дошкільників емоційно-оцінного ставлення до дійсності з метою творчого відтворення своїх вражень у різних видах образотворчої діяльності, створення умов для самостійної діяльності та розвитку уявлень про різноманіття навколишнього світу, врахування інтересів та індивідуальних особливостей дошкільників, створення можливостей творчого прояву в самостійному виборі дошкільниками рішень у процесі художньо-творчої діяльності, творча спрямованість у доборі вихователем методів та прийомів керівництва образотворчою діяльністю дошкільників.

Відповідно до зазначених педагогічних умов основна увага вихователя має бути спрямована на те, щоб навчати дитину бачити, називати, розуміти світ мистецтва, предметів і явищ навколишнього середовища і передавати уявні образи у процесі художньо-творчої діяльності; розвивати сенсорну культуру дитини в процесі ознайомлення з творами декоративно-ужиткового мистецтва; розвивати художньо-естетичні почуття; сприяти розвитку психічних процесів: сприймання, пам'яті, мислення, мовлення, уяви тощо; виховувати моральні якості і вольові риси характеру; ознайомлювати дітей з художніми матеріалами та їхніми властивостями; забезпечувати оволодіння різними художніми техніками; вчити створювати художній образ засобами декоративно-ужиткового мистецтва, вчити розуміти художньо-образну мову мистецтва та втілювати художній задум в процесі виготовлення власних виробів. Так, залучення дітей дошкільного віку до художньо-творчої діяльності розкриває перед ними горизонти людських можливостей і сприяє правильному визначенню свого місця на широкому полі власних знань, умінь і здібностей.

Художньо-творчий розвиток дітей дошкільного віку є цікавим і важливим процесом, який сприяє їхньому всебічному розвитку. Головне – це підтримка, похвала та стимулювання творчості кожної дитини в її унікальних виявах.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в експериментальній перевірці педагогічних умов розвитку художньо-творчих здібностей дошкільників засобами образотворчої діяльності.

Література:

1. Кононенко О.Л. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посібник. К., 2003. 243с.
2. Борщ Р.М. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72 с.
3. Приходченко К.І. Витоки творчості. Розробки уроків та позакласних заходів з розвитку творчих здібностей учнів: посібник. Донецьк: Сталкер, 1998. 416 с.

4. Афоніна В. О. Розвиток творчих здібностей дошкільників через український фольклор засобами гурткової роботи // *Обдарована дитина*. 2012. № 5. С. 31–35.

5. Барвіна Н. О. Художньо-естетична потреба як духовна домінанта сучасної вищої освіти // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2016. № 5 (74). С. 38–52.

6. Шелестова Л. В. Пізнання світу та естетичний розвиток старших дошкільників засобами образотворчого мистецтва // *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9/10. С. 49–53.

7. Дронова О.О. Усвідомлення феномену краси як фактор саморозвитку старших дошкільників у зображальній діяльності // *Наука і освіта*. 2002. №1. С. 93–97.

8. Семенов О. С. Управлінські засади гурткової роботи зі старшими дошкільниками в позашкільному навчальному закладі // *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка*; Ін-т пед. НАПН України. 2016. Вип. 21 (2-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 225–230.

9. Приходченко К.І. Витоки творчості. Розробки уроків та позакласних заходів з розвитку творчих здібностей учнів: посібник. Донецьк: Сталкер, 1998. 416 с.

10. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення: Редакції загальнопедагогічних газет. Київ, 2005. 128 с.

11. Крутій К.Л. Дитина у дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма. Запоріжжя: Ліпс, 2011. 188 с.

References:

1. Kononenko O.L. (2003). Commentarius in elementa fundamentalia educationis praescindendi in Ucraina: Scientific methodus. manual [Commentary on the Basic component of preschool education in Ukraine: Scientific method. manual]. Kyiv, 243 [In Ukrainian].

2. Borsch R.M. (2013). Programma de progressu artis artis et aestheticae prolis primaevae aetatis et praeludii "Gaudium creandi" [The program of artistic and aesthetic development of children of early and preschool age "Joy of creativity"]. Ternopil: Mandrivets, 72 [In Ukrainian].

3. Prykhodchenko K.I. (1998). Origines foecunditatis. Lectiones progressionem et actiones extracurriculares ad progressionem facultatum studentium creatrix: dux. [Origins of creativity. Development of lessons and extracurricular activities for the development of students' creative abilities: a guide]. Donetsk: Stalker, 416 [In Ukrainian].

4. Afonina V. O. (2012). Progressio facultatum creatrix praeludiorum per folklore Ucraina ope coetus operis [Development of creative abilities of preschoolers through Ukrainian folklore by means of group work]. *Puer donatus*. N. 5. 31–35. [In Ukrainian].

5. Barvina N. O. (2016). Opus artificiosa et aesthetica sicut spiritualis dominans modernae superioris educationis [Artistic and aesthetic need as a spiritual dominant of modern higher education]. *Personalitas spiritualitas: methodologia, theoria et praxis*. 2016. N. 5 (74). 38–52. [In Ukrainian].

6. Shelestova L. V. (2014). Cognition mundi et aesthetica evolutionis seniorum preschoolers per artes visuales [Knowledge of the world and aesthetic development of older preschoolers through visual arts]. *Educationem et progressionem personalitatis donatae*. No. IX/X. 49–53. [In Ukrainian].

7. Dronova O.O. (2002). Agnitio phaenomeni pulchritudinis sicut factor auto-evolutionis seniorum preschoolers in artibus visualibus [Awareness of the phenomenon of beauty as a factor of self-development of older preschoolers in visual arts]. *Scientia et educatione*. N. 1, 93-97. [In Ukrainian].

8. Semenov O. S. (2016). Procuratio principia coetus operandi cum maioribus preschoolers in extra curricular institutione educationis [Management principles of group work with older preschoolers in an extracurricular educational institution]. *Pedagogicae educationis: theoria et praxis: coll. de scientia Kamianets-Podilskyi National Ave. Universitas nomine I. Ohienko; Institutum Paedagogiae NAPN Ucrainae*. Issue XXI (2-2016). Part 2. Kamianets-Podilskyi, 225-230. [In Ukrainian].

9. Prykhodchenko K.I. (1998). Origines foecunditatis. Lectiones progressionem et actiones extracurriculares ad progressionem facultatum studentium creatrix: dux. [Origins of creativity. Development of lessons and extracurricular activities for the development of students' creative abilities: a guide]. Donetsk: Stalker, 416 [In Ukrainian].

10. Havrysh N.V. (2005). Oratio artificiosa et oratio natorum: Curatores ephemerides generali-pedagogicae [Artistic speech and children's speech: Editors of general-pedagogical newspapers]. Kyiv, 128 [In Ukrainian].

11. Frigus K.L. (2011). Puer in annis adplicatur: programmata paedagogica comprehendens addito [A child in preschool years: a comprehensive additional educational program]. Zaporizhzhia: Lipsia, 188 p. [In Ukrainian].